

Suçlu Çöl Sıcakları mı?

Elk. Müh. Mehmet Güzel
mehmet.guzel@emo.org.tr

Son günlerde hava sıcaklıklarının ortalama değerlerin üzerinde seyretmesine bağlı olarak elektrik şebekesinde, sık arızalar ve büyük oranlı gerilim düşümleri yaşanmış, özellikle klima nedenli elektrik kullanımındaki artışın yarattığı yüklerin karşılanmasında elektrik şebekeleri yetersiz kalmıştır.

Elektrik sisteminin üretim, iletim ve dağıtım olarak birbirinden ayrılmaz üç temel unsur üzerinden yönetilmesi ve işletilmesi gerekirken yıllardır özelleştirme nedenli parçalanması sürdürülmektedir. Serbestleştirme adı altında sahipsiz bırakılan sektör giderek sürekli, kaliteli ve ekonomik elektrik temininden uzaklaşmaktadır. Özelleştirme ve siyasallaşma sürecine sıkıştırılmış kamu kurumları soruna çözüm üretmez durumda bulunmasına karşın çözüm önerenlere karşı da ilgisiz kalmaktadır.

Özellikle Ege ve Akdeniz bölgelerinde son yıllarda artarak hissedilen elektrik krizleri enerji yöneticilerince ciddiye alınmamaktadır. Elektrik üretimi yıllara yayılmış olarak alım garantili YİD ve Yİ projeleri ile özel sektöre bırakılmış, ayrıca oto prodüktörler ve üretim şirketlerinin ağırlığı çıkarılan ve uygulanan (DUY) yönetmeliklerle artırılmıştır.

Haziran ayında yaşanan sıcaklar nedeniyle geçen yıl 26 Aralık 2006'da kaydedilen 26.648 MW'lık en yüksek tüketim (puant), 28 Haziran 2007 günü 28.145 MW olarak gerçekleşmiştir. Özellikle termik santrallerde yıllardır ihmal edilen yenileme yatırımları, hidrolik santrallerin su seviyesi ve

bazı santrallerin bakım ve onarımına alınması nedeniyle çalışmamaları nedeniyle elektrik üretim kapasitesinin 41.000 MW civarında bulunduğu elektrik şebekesi bu kurulu gücün yalnızca % 69'unu emre amade tutabilmektedir. Bu tespit TEİAŞ Genel Müdürü İlhami Özşahin tarafından "emre amade üretim kapasitesinin 28.000 MW seviyelerinde olduğunu tüketimin bunu üzerine çıkması halinde sıkıntı olabileceğini" şeklinde teyit edilmiştir.

Ancak elektrik şebekesinin üç ayağından sadece biri olan üretim ve arzda yaşanan sorunların yanı sıra iletim ve dağıtım şebekesinde de benzer sıkıntılar yaşanmaktadır. Türkiye çapında 78.000 MVA'lık kurulu güce sahip bir iletim şebekesi % 5,6'lık puant yük artışını taşıyamamış, özellikle Ege ve Akdeniz bölgesinde yoğun gerilim düşüklükleri yaşanmıştır. İletim hatlarında 380 kV'da başlayan gerilim düşümleri 154 kV'da devam etmektedir. 380 kV gerilim seviyesinde 354 kV, 154 kV iletim seviyesinde 133 kV gerilimler ölçülmüş, dağıtım şebekesindeki gerilim seviyeleri de buna bağlı olarak 34.5 kV'da 32,8 kV, 10,5 kV'ta 9,6 kV seviyelerine kadar düşmüştür. Zirai sulama tüketimlerin yoğun olduğu Ege Bölgesi'nde aşırı gerilim düşüklükleri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi GÜLER'in "Bu aynı zamanda hatlarımızda test oluyor, daha evvel "hazırlığımızı tamam demiştik. İşletmelerde sorun yok. Ege Bölgesi'nde tarımsal sulamada bazı sorunlar yaşanıyor" ile Bakanlık Müsteşarı

Sami Demirbilek'in "aşırı sıcaklar nedeniyle klimalara yüklenilecek olması elektrik arzında bir sıkıntıya sebep olmayacak" yönlü açıklamaları şebeke tarafından doğrulanmamış ve "test" sonuçları olumsuz çıkmıştır.

İletim hatlarında eksik ve yetersiz bulunan şönt kapasitör devrelerinin zamanında yapılmaması nedeniyle oluşan gerilim düşümleri özellikle ticarethane, konut ve zirai sulama abone gruplarının yoğun olduğu trafoların bağlı olduğu ENH'larında gerilim düşüklüklerine yol açmaktadır. EPDK ile Enerji Bakanlığı'na bağlı kurumlar arasında da yönetmelikler üzerinden bir savaşa dönüşen reaktif enerji oranları bu işin 50 kVA güç üzerindeki abonelere havale edilmesi ile mütareke ile sonuçlanmıştır.

İzmir ilinde 2000-2006 yıllarında abone sayısı % 40, elektrik tüketimi %30 oranında artarken, personel sayısı %31 oranında azalmıştır. Aşırı sıcaklara bağlı olarak yaşanan puant artışı ise İzmir'de 28 Haziran 2007 günü 2206 MW olarak gerçekleşmiş, 29.06.2006 gününe göre yıllık %11 oranında artış göstermiştir. Artık metropolde Konak, Karşıyaka, Bornova başta olmak üzere bir çok ilçede kesintiler ve arızalar olağanlaşmıştır.

Yalnızca klima yükleriyle açıklanamayacak ve yıllardır geliyorum diyen bu sorunların çözümüne yönelik yeterli yatırım ve yönetim eksikliklerinin, şebeke ve enerji güvenliği için "çöl sıcaklarından" daha tehlikeli ve kalıcı olduğu bilinmelidir.